

Dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze jako podstawa kształtowania krajobrazu rekreacyjnego wybranych wsi Drawskiego Parku Krajobrazowego

Cultural and natural heritage as the base to shape recreational landscape of selected villages of Drawski Landscape Park

Anna Dudzińska, Barbara Szpakowska, Dariusz Świerk

Katedra Terenów Zieleni
Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu
ul. Dąbrowskiego 159
60-594 Poznań
e-mail: ktzduani@up.poznan.pl

Abstract. Presented studies were carried out on area of three selected villages: Siemczyno, Stare Drawsko and Żerdno. These villages are located in Drawski Landscape Park. The landscape was created by activity of glacier, so there are a lot of glacial lakes for example Drawskie Lake or Żerdno Lake in the area of Drawski Landscape Park. The aim of this study was to analyze landscape values, which effected on heritage of selected villages. Moreover the aim of the research was determine the degree of degradation of natural and cultural elements which influenced on the heritage in the surveyed villages.

Słowa kluczowe: krajobraz, dziedzictwo naturalne, dziedzictwo kulturowe, Drawski Park Krajobrazowy
Key words: landscape, natural heritage, cultural heritage, Drawski Landscape Park

Wstęp

Krajobraz wiejski kształtowany jest przez wiele czynników przyrodniczych i kulturowych, które wpływają na jego odbiór. Zdaniem Lyncha (1960) obraz krajobrazu jest ilustrowany jako dwukierunkowy proces pomiędzy obserwatorem a środowiskiem, który powinien być, dla dobrego zdefiniowania krajobrazu, analizowany z uwzględnieniem trzech czynników: identyfikacji, struktury i znaczenia.

Według Bogdanowskiego (1994) dla istnienia i rozwoju ludzkości stało się konieczne stopniowe przekształcanie krajobrazu. Powstające i rozwijające się cywilizacje wytworzyły charakterystyczne środowisko geograficzne i odpowiadający mu charakter przestrzeni. Ingerencja człowieka w krajobraz jest zjawiskiem, które z jednej strony kształtuje przestrzeń, wpływa na jej funkcjonowanie, z drugiej strony natomiast może stanowić poważne zagrożenie. W ostatnich latach coraz bardziej rozwija się przekonanie, iż środowisko powinno być podporządkowane człowiekowi i jego potrzebom. Stwarza to duże zagrożenie dla samego krajobrazu, jak również dla wielu dziedzin opartych na zasadach trwałego i zrównoważonego rozwoju, w tym także dla turystyki i rekreacji.

Cel i metoda badań

Celem badań była analiza walorów krajobrazowych, które w istotny sposób kształtują przestrzeń rekreacyjną oraz stanowią dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe wybranych wsi, zlokalizowanych w granicach administracyjnych gminy Czaplinek: Siemczyno, Stare Drawsko oraz Żerdno. W badaniach został również oceniony stopień degradacji elementów o dużych walorach przyrodniczych, kulturowych i turystycznych, a także zwrócono uwagę na możliwość ich ochrony.

Badania przeprowadzone zostały na terenie trzech wsi, w obrębie których wydzielono dwie przestrzenie:

- zabudowy wiejskiej,
- krajobrazu otwartego (wydzielona na podstawie obrębów ewidencyjnych).

W każdej z nich została przeprowadzona inwentaryzacja rysunkowa elementów o dużych walorach przyrodniczych i kulturowych, analiza charakteru przestrzeni, oraz ocena, na podstawie której wskazane zostały obiekty wymagające podjęcia natychmiastowych działań ochronnych.

Wyniki

Siemczyno

Siemczyno jest jedną z najstarszych wsi Drawskiego Parku Krajobrazowego, pochodzącą z XIII w. (Fijałkowski et al. 1994). Pierwotny układ wsi nie został jednak zachowany, ponieważ została ona prawie całkowicie zniszczona podczas wojny trzynastoletniej. Najstarszym zachowanym obiektem jest przylegająca do kościoła kaplica, pochodząca z 1699 roku. Wieś ta posiada charakter rolniczy. Zlokalizowana jest przy Zatoce Henrykowskiej Jeziora Drawskiego, które jest największym akwenem Drawskiego Parku Krajobrazowego.

Na terenie Siemczyna, zarówno w obrębie przestrzeni zabudowy wiejskiej, jak również krajobrazu otwartego, została przeprowadzona inwentaryzacja obiektów, które stanowią dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe oraz wpływają na tożsamość wsi. Na obszarze zabudowy (Ryc. 1) można wyróżnić układy zagród wiejskich, tworzących charakterystyczne wnętrza krajobrazowe, obsadzenia drzew zlokalizowanych przy wejściu do budynku mieszkalnego, które najczęściej tworzą lipy drobnolistne (*Tilia cordata*). Na terenie przestrzeni Siemczyna można także wyróżnić elementy kulturowe, stanowiące ważny element dziedzictwa tego terenu, takie jak barokowy pałac czy park wiejski. Są one również bardzo dużym walorem turystycznym.

W obrębie krajobrazu otwartego wsi Siemczyno można wyróżnić oczka wodne, zadrzewienia śródpolne oraz rozbudowaną linię styku (warstwę ekotonową) pomiędzy krajobrazem rolniczym a leśnym (Ryc. 2). Na terenie badanej wsi, na podstawie opracowanego przez Karga et al. (1993) podziału, wyróżniono następujące typy zadrzewień śródpolnych:

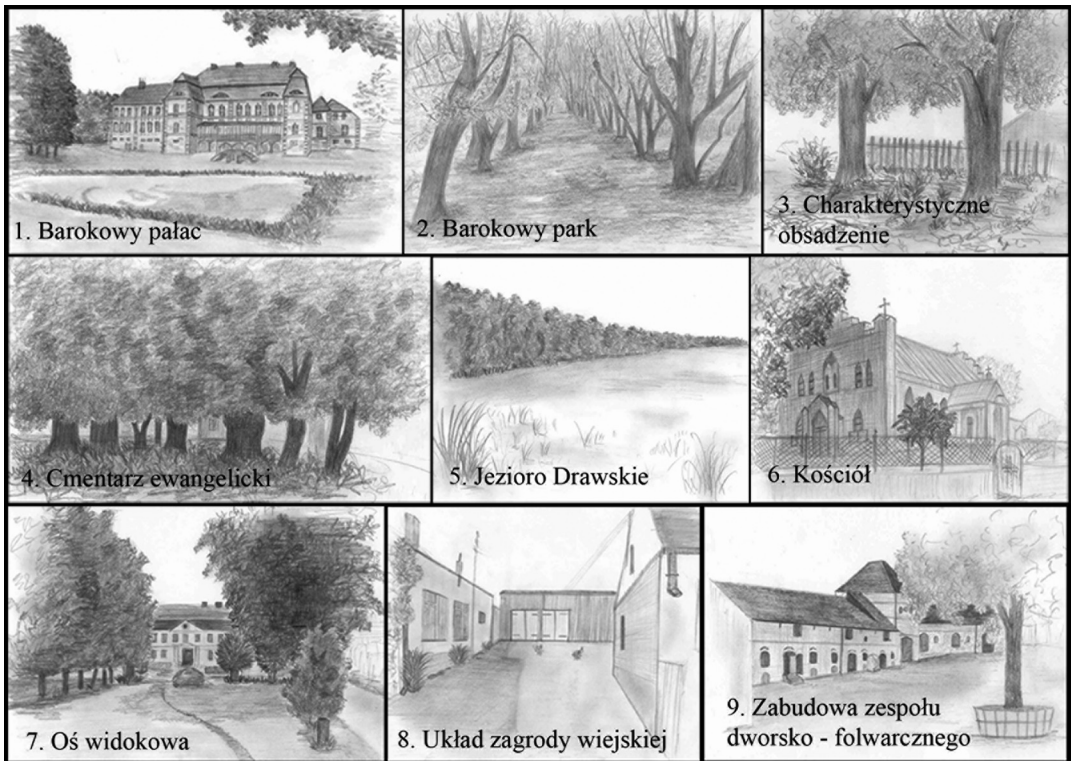
- Zadrzewienia dwurzędowe,
- Zadrzewienia zwarte, kępowe i klinowe.

Najbardziej zagrożonymi obiektami na terenie wsi Siemczyno są: barokowy pałac i park, zabudowa zespołu dworsko-folwarcznego oraz cmentarz ewangelicki. Potrzebne jest podjęcie natychmiastowych działań rewitalizacyjnych, zwłaszcza na terenie barokowego założenia ogrodowego i starego cmentarza ewangelickiego.

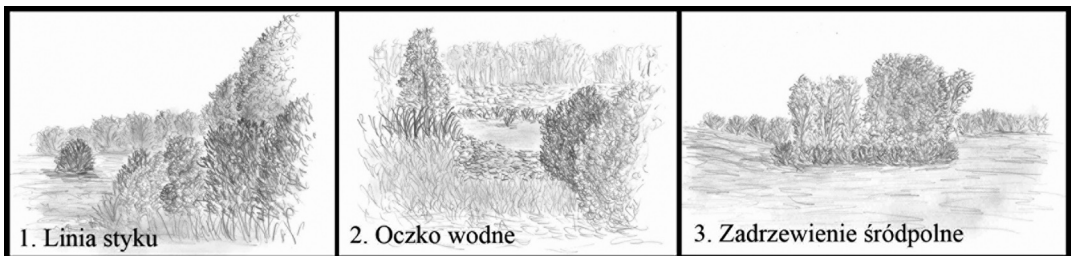
Stare Drawsko

Stare Drawsko jest to wieś zlokalizowana na przesmyku pomiędzy Jeziorem Drawskim a Jeziorem Żerdno. Centralny punkt wsi stanowią ruiny zamku wzniesionego w XIV wieku, który w ówczesnym czasie stanowił strategiczny punkt na Ziemi Drawskiej (Janocha et al. 1972). O zamek ten zabiegali pierwsi władcy Polski, ponieważ posiadanie go w swoich rękach zapewniało kontrolę polityczną na rubieżach wielkopolsko-pomorskich.

Na obszarze zabudowy wsi Stare Drawsko zostało zinwentaryzowanych sześć obiektów, stanowiących dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze wsi (Ryc. 3). Zlokalizowane są one w centralnym punkcie badanej jednostki

Ryc. 1. Inwentaryzacja elementów kulturowych i przyrodniczych obszaru zabudowy wsi Siemczyno.
 Fig. 1. The Inventory of natural and cultural elements of buildings rural area of Siemczyno village.

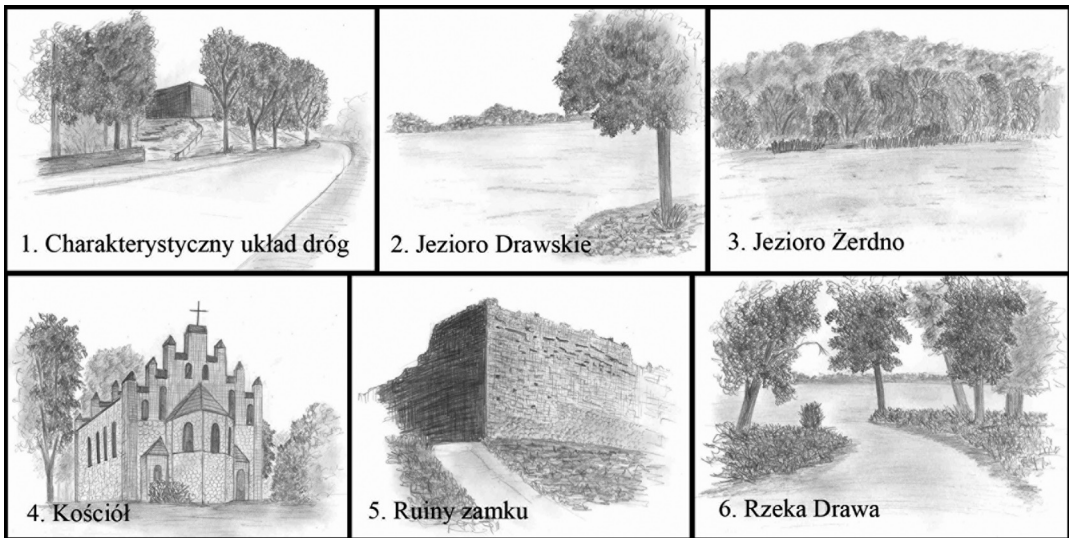

Ryc. 2. Inwentaryzacja elementów kulturowych i przyrodniczych obszaru krajobrazu otwartego wsi Siemczyno.
 Fig. 2. The Inventory of natural and cultural elements of open space areas of Siemczyno village.

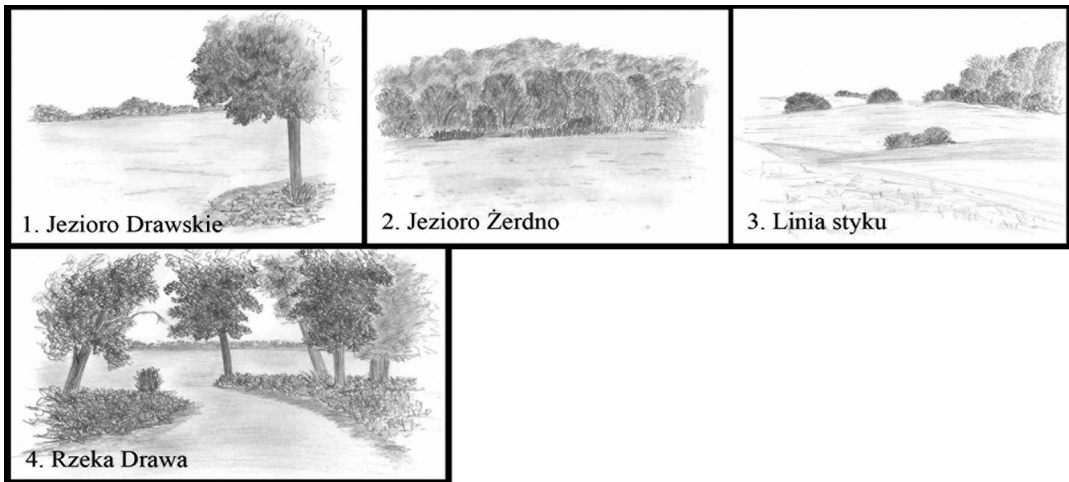
osadniczej. Na uwagę zasługuje charakterystyczny układ dróg, który zachowany jest w nienaruszonej formie od czasów średniowiecza.

Na terenie obszaru krajobrazu otwartego wsi Stare Drawsko zostały zinwentaryzowane cztery elementy (Ryc. 4), które obejmują: Jezioro Drawskie, Jezioro Żerdno, linię styku (warstwę ekotonową) pomiędzy krajobrazem rolniczym a leśnym oraz Rzekę Drawę. Na terenie wsi Stare Drawsko dominuje funkcja turystyczna, zwłaszcza przy Jeziorze Drawskim, gdzie występuje w dużej ilości zabudowa letniskowa. Obszary rolnicze obejmują niewielki procent terenu badanej wsi.

Najbardziej zagrożonymi obiektami na terenie wsi Stare Drawsko są ruiny zamku oraz Jezioro Żerdno i Jezioro Drawskie. Należy zwrócić uwagę, na rozwijającą się bez kontroli zabudowę letniskową, która dochodzi do samego brzegu Jeziora Drawskiego. Stanowi ona poważne zagrożenie dla tego akwenu, który jest obiektem stanowiącym dziedzictwo przyrodnicze tego regionu. W bezpośrednim sąsiedztwie Jezior: Drawskiego i Żerdno

Ryc. 3. Inwentaryzacja obiektów przyrodniczych i kulturowych na terenie zabudowy wsi Stare Drawsko.
Fig. 3. The Inventory of natural and cultural elements of buildings rural area of Stare Drawsko village.

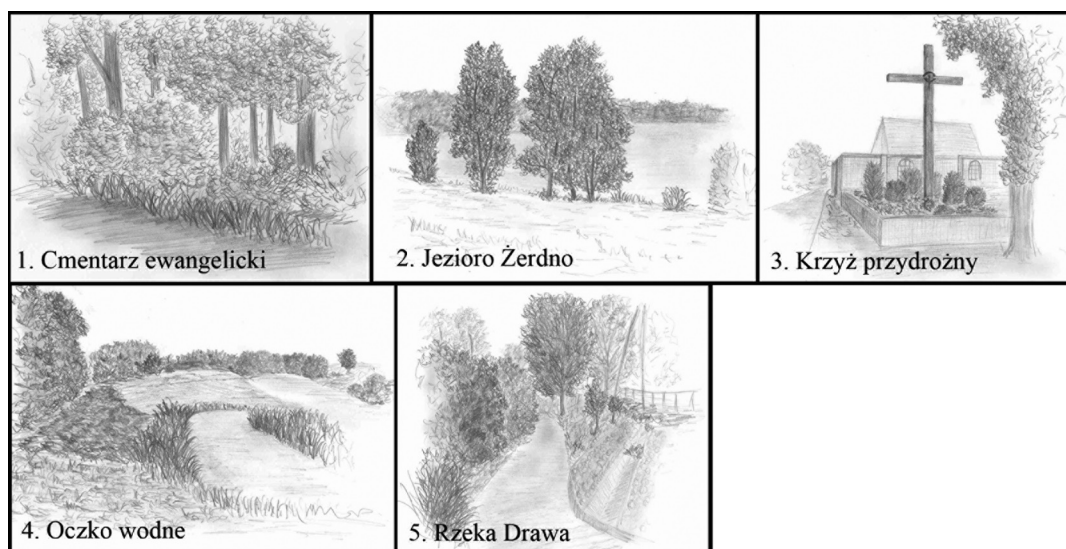
Ryc. 4. Inwentaryzacja elementów kulturowych i przyrodniczych obszaru krajobrazu otwartego wsi Stare Drawsko.
Fig. 4. The Inventory of natural and cultural elements of open space areas of Stare Drawsko village.

przebiega droga wojewódzka z Czaplinka do Kołobrzegu, która stanowi również liniowe zanieczyszczenie krajobrazu tych akwenów.

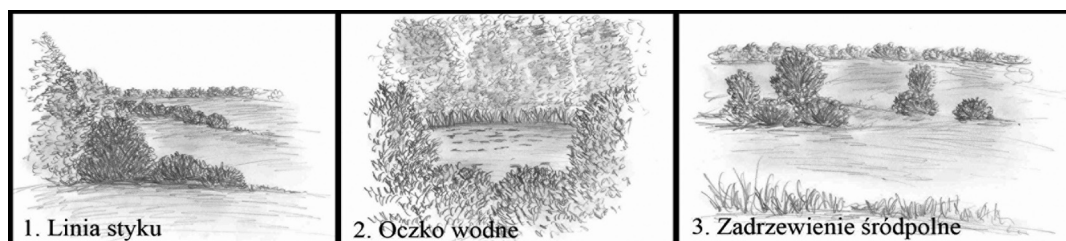
Żerdno

Żerdno jest to wieś zlokalizowana przy Jeziorze Żerdno, przez które przepływa Rzeka Drawa. Na obszarze krajobrazu otwartego wsi Żerdno znajduje się wzniesienie, przy którym zlokalizowana jest ambona widokowa, z której roztacza się widok na Drawski Park Krajobrazowy.

Żerdno jest wsią o charakterze rolniczym, pomimo iż lokalizacja przy Jeziorze Żerdno wpływa na zwiększenie walorów turystycznych tej jednostki osadniczej. Na obszarze zabudowy wsi Żerdno zostało zinventaryzowanych pięć obiektów (Ryc. 5), wśród których można wyróżnić:

Ryc. 5. Inwentaryzacja obiektów przyrodniczych i kulturowych na terenie zabudowy wsi Żerdno.
Fig. 5. The Inventory of natural and cultural elements of buildings rural area of Żerdno village.

Ryc. 6. Inwentaryzacja elementów kulturowych i przyrodniczych obszaru krajobrazu otwartego wsi Żerdno.
Fig. 6. The Inventory of natural and cultural elements of open space areas of Żerdno village.

- elementy o dużych walorach kulturowych, takie jak: stary cmentarz ewangelicki, czy krzyż przydrożny zlokalizowany w centrum wsi, przy rozwidleniu dróg,
- elementy przyrodnicze decydujące o charakterze tej wsi, takie jak: oczko wodne, Jezioro Żerdno oraz rzeka Drawa.

Obszar krajobrazu otwartego wsi Żerdno stanowi bardzo urozmaicony krajobraz rolniczy (Ryc. 6). W jego obrębie można spotkać dużą ilość zadrzewień śródpolnych, występujących na granicach pól, wzdłuż dróg lub w zagłębieniach terenu. Ponadto na badanym obszarze występuje duża ilość oczek wodnych. Elementy te posiadają zarówno wysoką wartość przyrodniczą, jak również nadają badanej okolicy unikatowy charakter.

Najbardziej zagrożonymi obiektami na terenie wsi Żerdno są rzeka Drawa oraz cmentarz ewangelicki, który stanowi przystanek ścieżki przyrodniczej biegnącej od ruin zamku w Starym Drawsku do rezerwatu ornitologicznego Jezioro Prosino. Jest on całkowicie zarośnięty, dlatego potrzebne jest podjęcie natychmiastowych zabiegów pielęgnacyjnych.

Wnioski

1. Na terenie badanych jednostek osadniczych, wśród elementów wpływających na charakter rekreacyjny wsi, można wyróżnić obiekty kulturowe, takie jak: cmentarz ewangelicki, park dworski czy barokowy pałac, jak również obiekty przyrodnicze, które stanowią między innymi zadrzewienia śródpolne czy oczka wodne.

2. Wsie Żerdno i Siemczyno posiadają charakter rolniczy, natomiast Stare Drawsko turystyczny, który związany jest z występowaniem dużej ilości zabudowy letniskowej oraz licznej infrastruktury służącej turystyce i rekreacji.
3. Na terenie wszystkich badanych jednostek osadniczych potrzebne jest podjęcie natychmiastowych działań mających na celu rewaloryzację najbardziej zagrożonych obiektów.
4. Potrzebne jest sporządzenie Planu Ochrony Drawskiego Parku Krajobrazowego, w którym powinny zostać uwzględnione obiekty przyrodnicze i kulturowe, które można wykorzystać dla rozwoju turystyki i promocji regionu.

Literatura

- Bogdanowski J., 1994. Metoda jednostek architektoniczno krajobrazowych (JARK-WAK) w studiach i projektowaniu. Politechnika Krakowska, Kraków.
- Fijałkowski A., Gutowska E., Karnecki R., Wesolowski S., 1994. Drawski Park Krajobrazowy, Informator przyrodniczo-turystyczny. Zarząd Drawskiego Parku Krajobrazowego, Złocieniec.
- Janocha H., Lachowicz F., Ptaszyńska D., 1972. Gród i zamek w Starym Drawsku, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań.
- Lynch K., 1960. The image of the city, Massachusetts Institute of Technology, Cambridge, Massachusetts and England.